

Mi a tanulság?

Kojnok Nándor-Szabó Ernőné

Papp István példamutatóan korrekt cikkének, sok esetben a jövőre vonatkozó tanácsként is fölfogható megállapításaival nincs vitánk. (Az „apróbb részletekben” nem egészen pontos megjegyzései - könnyű szívvel - mellőzhetők.) Vannak azonban tapasztalataink, amelyek közreadása talán nem érdektelen, s a leszűrt tanulságok is figyelmet érdemelhetnek.

Távolról nézve csendben, hírverés nélkül épült föl a salgótarjáni „könyvtárpalota”, itt azonban fölforrósodott körülöttünk és közöttünk néhány évre a levegő, a hangulat. A megyei könyvtár vezetése szinte magára maradt az új épületért folytatott küzdelmekben és a szakmai feladatok megoldásában. Csüggedéseink jelmondatává vált: „Nem kell nekünk az új könyvtár - lassan már a régi sem!” A kivételes lehetőséget felismerő és felhasználó felelősség tudatosításának pillanatai azonban - szerencsére - gyakoribbak és hosszantartóbbak voltak; így sikerült a hivatalos ellenérzéseken és szakmai közönyön átlépve összegyűjteni - rendezni azokat a tapasztalatokat, amelyek már éltek az országban; megteremteni, formába önteni elképzeléseinket az épületre, a funkcióra, a berendezésre, gépesítésre, szolgáltatásokra, munkaszervezetre vonatkozóan.

1. tanulság: kellene egy központi szakmai bázis, amely a nagykönyvtárak építésének hazai és külföldi tapasztalatai alapján konzultációkkal, konkrét dokumentációval segítené az új intézmények vezetőinek tervező munkáját.
2. tanulság: az sem lenne baj, ha országos fejlesztési terv és támogatás alapján szükség és igény szerint épülnének meg az új megyei könyvtárak - kizárva a véletlent, a „csodá”-t, az esetlegességet. Így megőrizhetnénk a helyi harcban elvesztegetett energiáinkat, s felhasználhatnánk azokat szakmai teendőinkre.

Az épület elkészült. A város népe és a megye lakossága a szó szoros értelmében birtokba vette, belakta. Felénk fordult az ország szakmai érdeklődése, mint minden új, jelentős könyvtár esetében történt. Megmértetett az épülettervező és a tervező könyvtáros egyaránt (hála istennek, minket már van mihez, kikhez mérni.) A szakma most medítál. Melyik a legjobb megyei könyvtár az utóbbi években épültek között? Jól terveztük-e meg a terek funkcióját? A hagyományos, a szakrészleges vagy a családi könyvtár szolgálja jobban az olvasók igényeit?

3. tanulság: nincs „legjobb” könyvtár. A helyi szükséglet, az olvasói szokások és igények, az adott intézmény könyvtárosai által elfogadott szakmai elvek határozzák meg, hogy hogyan indítja életét egy új könyvtár. A gyakorlat sohasem igazolja összes elképzelésünket, az olvasó is formálja könyvtárát! Ebből születik a
4. tanulság: nem lehet befejezni a könyvtár építését. Mondhatjuk úgy is: nincsen kész könyvtár. Saját tapasztalataink, a fejlődő vagy a beruházásból kispórolt technika, a „mindig minden átmenet” elve örök változásra, megújulásra készíti az intézményt.

Érdeklődő látogatóink nemcsak az ország, de a világ minden tájáról érkeznek. A könyvtári külső újépítészeti színfoltot jelent a városban, a belső terek és berendezésük nyugalmat, otthonosságot sugároznak. Mindenkinnek tetszik. Papp István is „kiszól” a szakmai

értékelés keretei közül: „...ez az épület szép. Tetszik. Tetszik kívülről és tetszik belülről,...” Azért hibát, gondot talál ő is, mi is. Könyvtárainkban általában - nálunk is - a gyermek-részlegek berendezése olyan, mintha a gyermekek zsugorított felnőttek lennének. Rosszak a kölcsönzőpultok, nincs igazán szép és praktikus olvasóasztal, stb. Miért?

5. tanulság: a könyvtári célbútorok nem minden esetben felelnek meg a követelményeknek. A Merabona állványok gyengék, a TÉKA túl testes, kölcsönzőasztalt - pultot nem is lehet kapni, mert amit ilyen néven árulnak, az csak átalakítással felel meg a célnak.

Igazi gyermekkönyvtári bútort, könyvvállványt még nem is terveztek Magyarországon. Megérne egy pályázatot.

A napjainkban épülő nagykönyvtárak már nem egyszerűen - csak szakmailag - működtethető intézmények. Szellőzés - hűtés - fűtés - világítás - lift(ek) üzemi méretű berendezésekkel riogatják a legtöbb esetben technikai antitalentumú könyvtárosokat. A tervezőkkel való konzultációkban, vitákban mindenképpen alulmarad a könyvtáros. Kéréseink halk rebegésként oszlanak el a semmiben, aztán az eredményeknek mi látjuk kárát.

6. tanulság: nagy épületekben a fűtés legyen legalább szintenként szabályozható; a szellőzés, hűtés hangtalan - szobánként ki-bekapcsolható. A világítás szakaszolását követelményként szabjuk meg. A lift lehetőleg működjön már az átadás előtt.

7. tanulság: a tervezés, építés során igényeinket, módosításainkat mindig írásban, többpéldányos „jegyzékváltásként” nyújtjuk át a tervezőnek, beruházónak és kivitelezőnek egyaránt, mert ma már nincs „tisztos ipar”.

A könyvtárhasználók elégedettek, boldogok

Boldogok-e a könyvtárosok? Talán, mondja Papp István, a kollektíva szélesebb körét kellett volna bevonni a tervezőmunkába, a szakmai program kialakításába. Talán, mondanánk mi is, ha nem emlékeznénk az 1. tanulságra. Az új könyvtár megnyitását megelőző egy évben hattagú előkészítő bizottság dolgozott a szakmai feladatok megoldásán, több esetben bizottságon kívüli előterjesztőkkel, referensekkel. És ismét tanulságok következnek.

8. tanulság: a könyvtárosok nem boldogok. Munkájuk sokkal nehezebb lett fizikailag és szellemileg egyaránt. A terek nagyok. Ezeket naponta többször is be kell járniuk. Emberi kapcsolataik meglazultak, ritkábbak a személyes találkozások, önfelédtségek. Megnövekedtek a követelmények. Az új könyvtár nem abban különbözik a régitől, hogy nagyobb és többet kell dolgozni, hanem abban, hogy más minőséget kell produkálnia: mindenben jobbat, mélyebbet, szélesebb körűt. Ezt a legnehezebb átélni.

9. tanulság: a tervezőmunkába a legfelkészültebb, legaktívabb könyvtárosokat kell bevonni. A sokaság sokféle akaratának elfogadása parttalanná teszi szándékaink érvényesülését.

Meglelhetjük-e még elvesztett boldogságunkat? Minden bizonnyal! Az intézmény kezd a „város dolgozószobája”-vá, igazi információs központtá, komplex intézménnyé válni. A könyvtárhasználók tapossák már azokat az ösvényeket, amelyek nyomán meg kell építenünk a belső utakat. Figyelnünk kell rájuk, önmagunkra, a változó világra. Folyamatosan mérnünk kell munkánkat, elemezni teljesítményeinket, és

10. tanulság: le kell vonnunk a tanulságokat!